

Eşrefoğlu Rûmî, Fütüvvetnâme

Hünkar Uğurlu

Eşrefoğlu Rûmî. (2023). *Fütüvvetnâme*. Yunus Emre Yiğit (Haz.). İber Yayınları.

Özet

Bu çalışma, İBER Yayınları tarafından Fütüvvet Kitaplığı adı ile çıkarılan serinin Fütüvvetnâme Eşrefoğlu Rûmî eseridir. Çalışma Eşrefoğlu Rumî'nin edebî eseri olması dolayısıyla düşün dünyasını yansıtmaktadır. Ayrıca XV. Yüzyıl Osmanlı'nın inançsal, geleneksel ve tasavvufi açıdan değerlendirme yapılması adına da önem arz etmektedir. Eserin Takdim kısmında Prof. Dr. İrfan Gündüz'ün Fütüvvet ve Fütüvvetnâmelerle ilgili açıklayıcı bir tanıtımı vardır.

Abstract

This study is the work of Fütüvvetnâme Eşrefoğlu Rûmî of the series canceled by İBER Publications under the name Fütüvvet Kitaplığı. Since the work is a literary work of Eşrefoğlu Rumi, it reflects his world of thought. In addition, the 15th century is important in terms of evaluating the Ottoman Empire from religious, traditional and Sufi perspectives. In the Introduction section of the work, Prof. Dr. İrfan Gündüz has a general introduction about Fütüvvet and Fütüvvetnâmes.

Corresponding Author

Hünkar Uğurlu

Article History

Received

26 May 2024

Accepted

11 October 2024

Anahtar Kelimeler

Fütüvvetnâme-i Şeyh Eşref, Eşrefoğlu Rumi.

Keywords

Fütüvvetnâme-i Şeyh Eşref, Eşrefoğlu Rumi.

Giriş

Baş

*Hakk Te'âlâ adı gönlünde sebât
İdse buldun âhiretde sen necât*

Son

*Anlayan gönülde olmaya gamâm
Anlar isen bunda oldu söz tamâm*

Şeyh Eşref

Özgün adı ile "Fütüvvetnâme-i Şeyh Eşref" olan eser Yunus Emre Yiğit tarafından yayına hazırlanmış olup 1. Baskısı Nisan 2023 İstanbul'da İber yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Kitabın başında "Eşrefoğlu Rûmî (Ö. 1469)" başlığı bulunmaktadır. Bu kısımda Eşrefoğlu Rûmî'nin Kâdiriyye tarikatının Eşrefiyye kolunun kurucusu olduğundan bahsedildikten sonra Rûmî'nin hayatı genel hatlarıyla anlatılmaktadır.

Eserin Takdim kısmı, Prof. Dr. İrfan Gündüz tarafından yazmıştır. Fütüvvetnâmelerin genel özellikleri ve amaçları, tarihsel durumu, insan üzerinde etkileri, ahi sözcüğünün manaları ve Ahilik teşkilâtı üzerinde durmuştur. Gündüz,

"Fütüvvet" sözcüğü üzerinde dururken mana bakımından peygamberlerin öne çıkan özellikleri örnek alındığını, 4 halife ile bu özellikleri tamamlayıp, "nefsini hor görerek kendi ayıp ve kusurlarıyla meşgul olup başkalarının ayıplarıyla uğraşmamayı benimsetmeye çalışan, bütün prensipleri bu gayenin tahakkuku ya da bu özelliklere sahip 'insan-ı kâmil' modelini gençler arasında gerçekleştirmek üzere kurulan bir anlayış olmuştur."

diyerek ve farklı kaynaklardan da alıntılar yaparak fütüvvet eserlerinin önemine vurgu yapmaktadır. Gündüz, en eski Fütüvvetnâmenin Ebû Abdurrahmân es-Sülemi'nin (Ö. 412/1089) Kitâbü'l-Fütüvve'si ile Hâce Abdullah el-Ensârî el-Herevî'nin (Ö. 481/1089) Fütüvvetnâme'si olduğunu belirterek beş asır boyunca Anadolu toplum hayatında Fütüvvet olgusunun etkin olduğu tespitinde bulunmaktadır.

Takdim yazısında dikkate değer diğer bir vurgu ise iş hayatını ibadete dönüştürme çabasıdır. Öyle ki mesleklerde dahi fütüvvetin etkinliği vardır. Bunu şu şekilde açıklamaktadır:

...fütüvvet, bilâhare bütün meslekleri ihtiva eden tek bir tarikat olmuştur. Seyfi fütüvvet, alpler ve alperenler tarafından temsil edilmiş; şürbî ve kavli fütüvvet ise sanat ehlinin fütüvvet erbâbı olanları temsil etmiştir. (Yiğit, 2023, s. 14)

Gündüz, fütüvvetin geleneksel tarikatlardan farklı olduğunu da fütüvvet ehlinin dünyaya verdiği değerden yola çıkarak anlatır. "Helâlinden kazanmak ve mutlaka bir sanat ehli olmak ve kimseye el açmamak, 'yâr olur hâr olmamak'" ifadeleri ile ana çizgiyi ifade eder. Aslında buradaki maksadı dünyevî işlerin birer ibadete çevrilmesi olduğunu belirtmektedir. Bunu da can alıcı bir şekilde "dağ başı dervişliği yerine çarşı içi dervişliği olma" anlayışı olduğunu kaydetmektedir.

Fütüvvet geleneğinde hem sanat hem de manevi olarak yükselen usta durumuna gelmiş kimselerin törenlerle hediyeler verildiğini, belli bir merasime dayanarak şedd bağlamak veya şerbet içme gibi faaliyetlerden bahsetmektedir (Yiğit, 2023, ss. 9-22).

Gündüz, bu anlayışın milâdî VIII. Yüzyıldan itibaren Horasan, İran, Irak ve Şam bölgelerinde toplandığını XII. Yüzyılın ikinci yarısında ise Ahilik adı altında Anadolu, Suriye ve Mısır'da yayıldığını belirtmektedir. Anadolu Selçuklu Hükümdarı I. İzzettin Keykâvus'un (1211-1220) Fütüvvet elbisesini giymesi ve bunu devlet eliyle yaygınlaşması ile Ahiliğe dönüşen Fütüvvet gedik hâline geldiği 1727 yılına kadar sanat, ekonomi ve sosyal yönüyle az önce de ifade edildiği gibi 500 yıl boyunca toplum hayatına şekil verdiğini kaydetmektedir (Yiğit, 2023, ss. 9-22).

Devamında ise bazı eleştirilerde bulunan Gündüz, Türkiye’de edebiyat, tarih, hukuk, sosyal, siyasal ve iktisadî bilimlerin alanında yapılan çalışmaların modern-öncesi ve klâsik dönemlere dair bilgi eksikliğinden yakınır. Türk okurunun kendi kültür mirasına yabancılaştığından, adeta kendini tanımadığından dem vurur. Bunu da iki nedene bağlar: İlk olarak Türk okurunun söz konusu birikime nüfuz etmesini kolaylaştıracak kültürel donanım yoksunluğu, diğeri ise buna bağlı olarak, bu birikimin önemini kavramasının önünde duran ideolojik amillerin tesiri altında olunmasına bağlamaktadır. Ayrıca bu eleştirilerden bağımsız diğeri bir sorunu da şu şekilde izah etmektedir.

“Klâsik ilmî birikimden günümüz düşünce dünyası adına istifade edilemeyeşi, bugün Türk dilinin de ilmî yeterlilik açısından elverişsiz hâle gelmesine sebebiyet vermiştir.”

Yazarın belirtmek istediği günümüz meselelerinin, ilmî tasavvuru ve düşünme biçiminin keşfedilmesi, onun kendine has diliyle olabileceği yönündedir. Bu bağlamda düşünce ve dil arasındaki irtibatın tekrar sağlanmasının gerekliliğini vurgulamaktadır (Yiğit, 2023, ss. 9-22).

Takdim kısmının sonlarına doğru Fütüvvetnâmelerin basılmasındaki amacını şu şekilde izah etmektedir. Gündüz’e göre amaçların birincisi Türk ve İslâm dünyasında fütüvvet düşüncesi alanını tekrar okuyucuya hatırlatmaktır. İkincisi ise İslâm ve ahlâk düşüncesine ait mirasa dair farklı ekolleri temsil eden eserleri bir araya getirerek okuyucunun kolaylıkla nüfuz edebileceği bir çerçeve oluşmasını sağlamaktır. Kısacası bunu yaparken Gündüz, “alanda nitelikten taviz vermeden kalıcı ve hafızada takdirle hatırlanacak bir kitaplık oluşturma” amacı güttüğünü söylemektedir (Yiğit, 2023, ss. 9-22).

Yazar bu eserin ortaya çıkmasındaki nihai hedefin gençler olduğunu da belirtmektedir. Gençliğin inşasında Fütüvvetnâmelerin rehberlik edeceğini belirtmektedir. Bu durumu önemle ifade etmektedir:

...tarih boyunca, kimlik arayışında olan gençliğe bir yol haritası çizmek ve bu yolda onlara rehberlik etmek gayesi, her dönemin kendine özgü zahitlerin ve cehdin hakkını veren Alplerini yetiştirmeyi esas kabul etmiştir. Bizler de bu çağın fetâ ehlini yetiştirme yolunda; İslâm’ın tasavvufî çizgisinin fütüvvet kanadını merkeze alan böyle bir kitaplıkta, bu yolun temel taşlarını oluşturan metinleri bir araya getirdik.”, diyerek çalışmanın önemini vurgular. (Yiğit, 2023, ss. 9-22)

Yazar eserle ilgili bilgilendirme yaparken fütüvvet geleneğinin kendi içerisinde dört ana başlığa ayrıldığını, bunların; teşkilatlanma, zühd, ahî ve meslek Fütüvvetnâmeleri olduğunu belirtmektedir. Eşrefoğlu Rûmî’nin de dâhil olduğu tasavvufî yoğunluğu merkeze alan zühd Fütüvvetnâmelere öncelik verdikleri şeklinde ifade etmektedir. Son olarak bu projede özellikle yine genç okuyucular dikkate alınarak fütüvvet düşüncesinin genel hatlarını ve her bir metnin hususi niteliklerini detaylı aktararak müstakil birer giriş bölümüne ayrıldığını izah etmektedir (Yiğit, 2023, ss. 9-22).

Takdim yazısından sonra Fütüvvetnâme ana başlığı ve alt başlık olarak da Fütüvvetnâme-i Şeyh Eşref -rahmetullâhi rahmeten vâsia- iç kapak olarak tasarlanmıştır. Besmele-i Şerif ile başlayan eser 445 beyitten oluşmaktadır. Eser, XIV-XV. yüzyıl Osmanlıca Türkçesidir. Dipnot olarak da beyitlerin anlaşılması için eski Türkçede kullanılan sözcüklerin günümüz Türkçe karşılığı verilmiş olup bazılarının anlamının kavranması için tasavvufî terimlerin anlamları ve hadislerle yapılan atıfları belirtmiştir. Eser Kaynakça bölümü ile son bulmaktadır (Yiğit, 2023, ss. 23-116).

1. Fütüvvetnâme-i Şeyh Eşref Eserinin İçerik Olarak Değerlendirilmesi

Eşrefoğlu Rûmî, Fütüvvetnâmesi’ne Besmele-i şerif ile başlamıştır. Eserinin başında Hakk’tan gönlüne gelen bir ilhamla bu eseri yazdığını belirtir. Onun gönlüne düşenin akıl ve nefis arasındaki cengin sürekliliği olduğunu ifade ederek gerekçesini izah etmektedir. Nefsin yoldan çıkarıcı ve zararlı sonuçlanacak telkinlerine karşılık, aklın Hak yoluna götüren ve sonunda kişinin Hakka dost olacak faydalı telkinlerini beyitlerinde belirtmektedir. Bu durum nefis ve aklın karşılıklı sohbet havasına ilerler. Kendisi de bir dinleyici olarak karşılarında yer alır.

Bu karşılıklı sohbet:

*Çünkü gördüm arbededür sözü çok
Nefsüm öğüdünde hergiz assı yok. (Yiğit, 2023, s. 31)*

diyerek nefsin sözünden yüz çevirmesiyle Hak'tan gayriya bakmamayı seçmektedir. Eşrefoğlu 25. beyitten itibaren aklın işaret ettiği Hak yolundan gelen gerçek haberlere kulak vererek -ki ilerleyen sayfalarda kulak verdiği manevi sese "cân-ı cân, nûr, pür-beyân" veya "cevap ehli" gibi nitelemelerde bulunmaktadır- bu defa onunla adeta muhabbet havasında konuşmaktadır. Aslında bu kendi içsel yolculuğunda, kendi cevheriyle hasbihâlidir. Bu hâl 28. beyitten itibaren başlamaktadır:

*Başladum verdüm selâm kıldı kabûl
Hûyu hulku pür edebdi usûl. (Yiğit, 2023, s. 32)*

Bu muhabbette; edeb, Musa ve Hızır'ın haberleri, dünyaya gelmekteki amaç, Hakka şükretmenin önemi, soru sormanın dâhi bir adabının olması, talibin dünyaya nazar etmesi, kibirden sakınma, kimseyle alay etmeme, daima hikmetle konuşma, basiret gözüyle bakıp esası kavrama, tevazuu baş tacı etme, Hakkı gönül gözüyle görmek için önce putları yıkma, Hakka teslim olma, takva elbisesini giyme, arzularının esiri olmama gibi meselelere değinmektedir. Bunu anlatırken gayet sade ve net ifadeler kullanmaktadır.

Eşrefoğlu, "Hakk yolundan gelen gerçek haberler" deyip referans gösterdiği akıl ile sohbetinde bu defa dinî meselelere girerek gerçeklerin özüne inmeye çalışmıştır:

*Bil ki din İslâmdurur sakal değül
Böyle bildürdü bize ol hak resul.*

*Çünkü ihlâs doldu bu gönlin ili
Sakal olsa olmasa buldun yolu. (Yiğit, 2023, s. 48)*

Bilindiği gibi Kuranı Kerim'in surelerinden biri İhlâs Suresi'dir. İhlas ise samimi olmak, dine içtenlikle bağlanmak gibi anlamlara gelmektedir. Eşrefoğlu bu beyitlerde gerçek imanı, peygamber sünnetini, Hak nurunun Kuran ile ışıldayacağını anlatmaktadır. Samimiyete ve içtenliğe son derece önem verdiği bu beyitlerde aşikâr olmaktadır. Onun anlayışında keramet halka şeyh olmak için olursa hokkabazlıktan farklı olmamaktadır:

*Sen kerâmet gösterüben sen seni
Halka şeyh olmağičün mi ey denî.*

*Şa'beze ilminde key sâhib kadem
Er bilür kim hokkabazdur ursa dem. (Yiğit, 2023, s. 51)*

Eşrefoğlu, kişilerin sohbet etmesinin altında gönüllerin mamur olması ve kişinin olgunlaşmasının yattığını belirtmektedir. Şayet amaç bu olmazsa sohbet bayağılaşırsa şüphe düşerse insanın Şeytan yolunu Rahman yolu zannederek dostlarını iman adı altında küfre yönelteceğini belirtmektedir. Zira bu durum nefsin, arzuların kulu/kölesi derecesine düşerek kişinin "Deccal" gibi olacağını altını çizmektedir. Buna göre kişinin gönlünün kararmasını "Ne kadar güzel elbiseler giyse de onu aklamayacaktır" şeklinde ifade etmektedir. Eşrefoğlu, bu defa nefsin yaramaz hâllerinden birkaç beyitle bahsetmektedir. Bütün bunlardan sonra Eşrefoğlu'na göre bu durumda olan kişiye, ne fetva ne de nasihat fayda vermemektedir. Ancak kişi, önce kendisine nasihat etmeli ve ona uymalıdır:

*Sen nasihat nefsüne kıl azmasun
Kim müvekkel seni azgun yazmasun. (Yiğit, 2023, s. 57)*

Bundan sonra Kuranı Kerim'i okumanın gerekliliğini aktarmakta ve Hakkın Kuran'a rahmet dediğinden bahsetmektedir. Asıl mesele onu okumaktan ziyade buyruklarını tutmak onunla amel kılmak olduğunun da altını çizerek yine samimiyete vurgu yapmaktadır.

Eşrefoğlu Rûmî aklın gösterdiği Hak yolundan gelen haberlerle nasihatlere devam etmektedir. Aldatıcılığı, hilekârlığı ve kalleşliği er olan kişilerin reddedeceğini belirtmektedir. Zaten bu gibi

durumlara "hayır" diyebilmek er kişinin de bir nişanı olduğunu söylemektedir. O beyitlerinde dört madde ile haberin aslı ve temeli olduğunu vurgular:

1. Çalab (Tanrı) sözünü ulu bilmek
2. Sünneti baş tacı etmek
3. Hüccet (delil, ispat)

4. Kıyas, olarak belirtmektedir. Kıyasın da akıl ile tamamlanacağını eklemektedir. Şayet bu dört maddeden ayrılanın dininin yıkılacağını ve bidat yoluna sapacağını söylemektedir.

Her sözün kim aslı bu dörtten sapa

Dinî yıka bid'at evini yapa. (Yiğit, 2023, s. 66)

diye ifade ederek dört maddeye önem vermiştir. Bunları uygulayanın da kalbinde gümân kalmaması gerektiğini söyler. Beyitlerinin devamında sırasıyla taklitçiliğin, yalanın, sevmediği bir şeye seviyorum demenin, kendini er göstermenin büyük hatalar olduğunu savunmaktadır. Başta da ifade edildiği gibi bu deyişler Eşrefoğlu'nun Hak yolunu gösteren aklının cevaplarıdır. Buraya kadar işlenen aktarımda Eşrefoğlu Rûmî şimdiye kadar istediği soruların cevaplarını vermektedir ve bundan dolayı da bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Kalmadı gönlümde hiç zerre gümân. (Yiğit, 2023, s. 69)

Bundan sonra da sorularına devam edecektir. Bu defa sorular er olmanın faziletlerini açıklama yönündedir. Yanıt aradığı meseleler ise; er sohbeti nedir, er kişiye neden hizmet edilmeli, er rızasını kazanmak neden önemlidir, er ile birlik içinde nasıl olunur gibi soruların yanıtları uzun uzun ve gayet açık bir tarzda verilir. Bilindiği gibi er ifadesi tasavvufta örnek kul olma vasfına sahip insan-ı kâmilî temsil eden bir kavram olarak kullanılmaktadır (Sarıyüce, 2021, s. 141).

Eşrefoğlu, er vasıflarını ortaya koyduktan sonra neredeyse Fütüvvetnâmesinin temelini oluşturacak 4 Kapı 40 Makam olgusuna giriş yapmaktadır. Bu gidişat tesadüfi olmayıp uygun bir sıralama içermektedir. En son "er"lere karşı muhabbet ifade edilmekte ve ardından da "er" olmanın vasıfları ele alınmaktadır. Bunun gerçekleştirebilmek için 4 Kapı 40 Makam'dan sabırla geçmek gereklidir. 4 Kapı 40 Makam ele alınarak birkaç farklı bakış açısıyla irdelenmektedir. Eşrefoğlu Rûmî, kendi içsel yolculuğunda kurduğu senaryoyu anlatmakta ve kendisiyle yaptığı muhabbeti yine kendi iç konuşmasını özündeki nur ile kaleme dökmektedir.

4 Kapı 40 Makam'a girilirken yolculuğunu tamamlamış ve menkıbeleri kamillikle anılan isimlere başvurulmuştur. Bir soru ile mevzu şu şekilde açılmaktadır:

Dedûm ey nûr adunu kılğıl beyân

Dedi kim adum adundurur hemân. (Yiğit, 2023, s. 79)

Ardından isimler beyitlerde anlatılır. Aslında bu isimler tüm insanların durduğu kapılardır. Her kapiya bir isim denk getirilecek şekilde sıralanmıştır:

Şeriat kapısında *Abdullah*

...

Tarikat kapısında *Necmüddîn*

...

Mârifet kapısında *Bedreddîn*

...

Hakikat kapısında *Şemseddîn. (Yiğit, 2023, ss. 79-81)*

Görüldüğü gibi isimlerin tümünün tasavvuf tarihinde bir karşılığı var ve özellikle sıradan seçilmeyip marifette yol almışlar sayılmaktadır. Tasavvufta 4 Kapı'dan geçmeyenlere bilindiği gibi "ham ervâh" denilmektedir. Eşrefoğlu zikredilen isimleri, soruyla daha geniş çerçevede ele almaktadır:

*Döndüm âna dedüm ey cân-ı cân
İşbu dördü bir dahî kılğıl beyân. (Yiğit, 2023, s. 82)*

Beyiti ile 4 Kapı'yı daha da açmaktadır. Hatta 4 Kapı'da mündemiç olan 40 makamdan kesitler sunmaktadır. Bunları anlatırken içeriği zengin mecaz, remiz, öğüt, yerine getirilmesi gereken erkân, dünya ve ahiret ilişkileri ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Bununla da kalmayıp Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat kapılarında olanların niteliklerinden de bahsetmektedir. Eşrefoğlu, bu konuyu 4 Kapı 40 Makam'ın iç yüzünü, zahirî tarafı ve kişilerin hangi kapıda ise bilgi, algı ve bakış açılarını yansıtmaktadır. Ayrıca burada mertebe ve makamlar arasında hareket eden kişi için birçok psikolojik tahlile de rastlanmaktadır. Çünkü her kapı, farklı yapı ve kurguya sahip olduğundan kapılardan geçenlerin psikolojisi de değişmektedir. Her kapının halini, zahir ve batınında özellikleriyle vurgulamaya özen göstermektedir. Örnek olarak birçok yerde Marifet ehlini yani arifleri açıklarken bir yerde onun hem psikolojik hem dışarıdan görünüşünü hem de akıl düzeyini şu şekilde vurgulamaktadır:

*Mâ'rifet anlamak olur her işi
Kanda gider izlemekdür her izi*

*Ârif olan ma'nâ yönün hoş bilür
Her işini yerlü yerinde kılur*

*Ma'rifetdür kim seçer işden işi
Yâdı yâd bilür bilişi bilişi*

*Ârif olan her sûretde iblisi
Görse bilür kurtulamaz nesnesi. (Yiğit, 2023, s. 90)*

tahlilleri bu anlamda dikkat çekicidir. Eşrefoğlu eserin sonuna kadar sürekli bu konuyu işlemektedir. Öyle ki "4 Kapı 40 Makam'ın dinde görünüşleri nasıldır?" meselesini dahi ele almaktadır. Eserinin sonlarına doğru artık kişinin bu yola hizmeti ile kemâl bulacağı bu bilgileri aldıktan sonra baştan aşağı özüyle ve sözüyle kişinin kendisinden kendisi sorumlu olduğunu belirtmektedir. Çünkü bir bakıma metin, "insan kendisindeki cevheri tanıması için öncelikle cevherin ne olduğunu bilmesi gerekmektedir", mesajı ile sonlanmaktadır.

Sonuç

Fütüvvetnâme Eşrefoğlu Rûmî isimli eser, "Fütüvvet" sözcüğünün anlamı itibarı ile etimolojik, terminolojik tanımlarıyla birlikte tasavvufî açıdan ele alınmalıdır. Fütüvvet metninin içeriği itibarıyla gençlere karakter ve değer kazandırmak amacıyla hazırlanmış ve metnin kabul gördüğü ortamlarda da uygulama alanı bulmuştur. Bundan dolayı da yüzyıllar boyunca etkisi devam etmiştir. Bu etki ve hedef kitlesi dikkate alındığında sürekliliğin sağlanmasında aracı ve taşıyıcı olan gençliğin inşası bakımından önemlidir.

Eşrefoğlu, eserini kendi deneyimlediği bir olgu üzerinden uygulayıcı/okuyucuya sunmakta ve bunu da verdiği öğütler ile yapmaktadır. Öğüt formunda takdim etmesi, metnin uygulanabilirliğini göstermektedir. Sözlü metin formunda sunduğu için de muhatabınca anlaşılıp yerine getirilmesi kolaylaşmaktadır. Bu bakımdan da öğüt ve kâmil olmak birbirinin parçaları olduğundan uygulayıcı/okuyucuyu adeta bu yolda irşad etme/olgunlaştırma amacı gütmektedir.

Metin, yazarı, anlatıcı ve dinleyici, ortak bir mekân etrafında şekillendirilmektedir. Zaman zaman bu unsurlardan biri diğerine göre ön plana çıkmakta ve biri diğerinden daha etkili zannedilmektedir. Fütüvvet adıyla oluşturulan sistem, parçalardan oluşan bir bütüne karşılık gelmektedir. Bundan dolayı metin uygulayıcı/okuyucuya bir nevi ayna olmaktadır. Mürşid-talib ilişki ve diyalogu içerisinde karşılıklı mükâleme şeklinde, metnin içerdiği bütün parçaları eğitmekte ve aktarımda şiirden istifade edildiğinden beyitlerle yazılmıştır.

Kaynaklar / References

- Eşrefoğlu Rûmî. (2023). *Fütüvvetnâme*. Yunus Emre Yiğit (Haz.). İber Yayınları.
- Özkan, A. (2013). Eşrefoğlu Rûmî hayatı, tasavvufî görüşleri ve Eşrefiyye Tarikatı. (Tez No: 326942). [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özkan, A. (2020). *Eşrefoğlu Rûmî ve İrfan Mektebi Eşrefiyye*. Akademisyen Kitabevi.
- Sarıyüce, A. (2021). "Ferîdüddin Attâr'ın Mantıku't- Tayr Adlı Eserinde Er/Eren Olgusuna Sembolik Yaklaşımının Değerlendirilmesi". *TSBS Bildirileri Dergisi* 1, 141-144.